

Posudek oponenta habilitační práce

Masarykova univerzita

Fakulta

Obor řízení

Uchazeč

Pracoviště uchazeče, instituce

Habilitační práce

Oponent

Pracoviště oponenta, instituce

Fakulta sociálních studií

Obecná psychologie

Mgr. Stanislav Ježek, Ph.D.

Katedra psychologie

Modelování heterogenity v růstových modelech

prof. PhDr. Tomáš Urbánek, Ph.D.

Psychologický ústav AV ČR, v. v. i.

Habilitační práce Mgr. Stanislava Ježka, Ph.D. je zpracována na 171 stranách, obsahuje téměř 7stránkový seznam citované odborné literatury až na výjimky převážně v angličtině a dvě přílohy obsahující specifikace statistických modelů a skripty pro software Mplus a pro knihovnu MplusAutomation v software R, ve kterých byly prováděny analýzy, které tvoří podstatnou část toho, co předcházelo a pravděpodobně hlavně doprovázelo psaní hodnoceného habilitačního spisu.

Ten je věnován značně specializovanému a exkluzivnímu tématu, kterému se mohou věnovat pouze odborníci s vysokou mírou kompetence v oblasti statistické analýzy dat, resp. statistického modelování, kteří musí mít současně přístup k vhodnému typu empirických dat. Jde totiž o propojení speciálních přístupů k strukturnímu modelování, které se pokoušejí pomocí různých typů modelů postihnout časový vývoj nějakých charakteristik – operacionalizovaných jako empirické proměnné. To ale ještě není celé – modelování latentních tříd nebo latentních směsí umožňuje specifikovat takové modely, jejichž vybrané parametry jsou různé v různých podskupinách výběrového souboru. Když k tomu přidáme ještě možnost pracovat kromě manifestních proměnných také s proměnnými latentními, vznikne pověstná nepřehledná škála možností, jak prostřednictvím takových modelů klást datům otázky, a to jak z perspektivy vztahů mezi proměnnými (tzv. variable-centered approach), tak z hlediska rozdílů mezi hypotetickými podskupinami dat (tzv. person-centered approach).

Je třeba uznat, že dr. Ježek patří k lidem, kteří tuto disciplínu ovládají jak na teoretické, tak na praktické úrovni, když ve svojí práci přináší pohled „za oponu“ a ukazuje řadu analýz s množstvím technických detailů v postupech analýz i aspektech jejich výsledků, které opravdu nebývají součástí ani knižních, natož pak časopiseckých studií. Snad kvůli dominanci tohoto zaujetí pro technické aspekty těchto přístupů k modelování někdy (místy) ztrácí ze zřetele, že problematika obsahuje celou řadu „vrstev“ nebo „úrovní“, od metavědecké přes obecně metodologickou, teoretickou, technickou (metody odhadu, výpočetní výkon a čas) až po prakticky-akademickou (možnosti prezentace výsledků, publikační zvyklosti, a také publikační zlozvyky).

To je asi hlavní výtku, kterou vůči práci mám. Je sice strukturovaná kolem postupně rozvíjených modelů, které autor specifikuje, analyzuje, komentuje a interpretuje, ale schází jí něco, co bych nazval „vertikální“ strukturací, čímž myslím zřetelnější oddělení výše zmíněných úrovní obecnosti, na kterých se autor ve svém výkladu a argumentaci pohybuje. Tato strukturace by práci, která by jinak mohla aspirovat na monografii o tomto přístupu k modelování dat, rozšířila (podle mého názoru) žádoucí didaktický rozměr.

V práci jsem našel řadu překlepů a gramatických chyb, jejichž výčetem pochopitelně nebudu zatěžovat tento posudek. Jisté výhrady bych měl i ke stylistickým prostředkům užívaným v práci, kdy autor místy upadá až do jakéhosi slangu využívajícího na jedné straně počestělé anglické termíny a na druhé straně české výrazy (např. „ve věcích“ ve smyslu „v hodnotách věku“, „rybaření“ jako překlad anglického „fishing“ – tzn. označení metodologicky i obecně vědecky chybné hledání statisticky významných výsledků za každou cenu, nebo používání tvarů plurálu „vývoje“, „vývojů“). Na obr. III.3 (s. 52) asi mělo být znázornění křivek, nikoli strukturní model, podobně jako na obr. III.4. Některé tabulky by si zasloužily podrobnější legendu – např. tabulka IV.16 na s. 107 je bez vysvětlivek obtížně srozumitelná. Domnívám se také, že pro čtenáře jsou srozumitelnější korelace než kovariance (zvláště když jsou současně uvedeny průměry a směrodatné odchylky) (tab. IV.3 na s. 78), ale tyto a další drobnosti jsem autorovi připraven předat nebo sdělit osobně, pokud má s předloženým spisem další publikační plány, což bych mu velmi doporučoval.

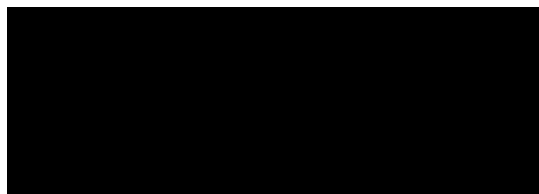
Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce

- Prístup, ktorý ve svojej práci ilustruje, je vlastne postupná a veľmi zevrubná exploračie dat prostriedky pôvodne navrhnutými pro účely konfirmačných analýz (testování hypotéz). Jaká podobný přístup přináší úskalí a jaké má výhody?
- Které principy (jako např. princip parsimonie) při podobné analytické praxi vidí autor jako klíčové?
- Je vůbec možné v sociálních vědách s úrovní (ne)reliability, s jakou se obvykle setkáváme, využít těchto sofistikovaných metod analýzy?
- David A. Freedman ve svojí knize *Statistical Models and Causal Inference: A Dialogue with the Social Sciences* z roku 2009 paradoxně tvrdí, že namísto sofistikovaných postupů a modelů máme používat „shoe-leather approach“, spočívající v detailní znalosti teorií a testových a jiných výzkumných nástrojů, a používání spíše jednodušších statistických postupů, abychom pochopili procesy zachycené v datech. Co si o jeho názoru autor myslí?

Závěr

Habilitační práce dr. Stanislava Ježka *Modelování heterogenity v růstových modelech* **splňuje** požadavky standardně kladené na habilitační práce v oboru Obecná psychologie.

V Brně dne 15. 2. 2019

.....

podpis